

TEORIA I ESTRUCTURA DEL LLENGUATGE
(Llengua castellana)

PROFS. SANTIAGO ALCOBA RUEDA; FELIX BALANZO GUERENDIAIN

1r CURS

CODI 1012

A) TEMARI

1a PART: Gramàtica descriptiva: l'oració

TEMA I: L'ORACIÓ

Definició.- Oració i proposició.- Classes d'oracions.- Entonació i modalitat oracional: oracions asseveratives, interrogatives i imperatives.

TEMA II: L'ESTRUCTURA DE L'ORACIÓ

Noció de constituent.- Sintagma nominal i sintagma verbal: concordança.- Les relacions gramaticals: subjecte, predicat i complements.- La passiva.

TEMA III: EL SINTAGMA NOMINAL: ESTRUCTURA

El sintagma adjectiu.- L'apòsició.- El sintagma preposicional dependent d'un sintagma nominal.- El sintagma preposicional dependent d'un sintagma adjectiu.

TEMA IV: EL SINTAGMA NOMINAL: ELEMENTS

El nom, l'adjectiu i els determinants.- Flexió nominal en l'espanyol: concordança.- El pronom: anàfona i defíxi.- Classes de pronoms.- Laísmo, leísmo, loísmo.- La forma se.

TEMA V: EL SINTAGMA VERBAL: ESTRUCTURA

El sintagma nominal dependent d'un sintagma verbal.- El sintagma preposicional: diversos nivells de dependència.- L'adverbi.

TEMA VI: EL SINTAGMA VERBAL: ELEMENTS

El verb i la flexió regular/irregular en espanyol.- Us i significat dels modes i temps verbals.- Concordança de modes i temps.- Formes no personals del verb.- Les perífrasis verbals.- Problemes especials del gerundi.- Les proposicions: ús i significat.

TEMA VII: ELS SONS, LA SÍLLABA I L'ACCENT

Els sons: vocals, diftongs i consonants.- Alfabet fonètic i ortogràfic i transcripció fonètica.- La transliteració.- Accentuació prosòdica i ortogràfica.

TEMA VIII: ORDRE DELS ELEMENTS DE L'ORACIÓ

Elements i principis d'ordenació.- Construcció lineal circumdant.- Llengua de simple comunicació i llengua de creació.- Oració i grups fònics.- Col·locació del verb.- Principals regles gramaticals que regeixen l'ordre de certs elements o construccions.- Ordre incorrecte i/o ambigu.

TEMA IX: L'ORACIÓ COMPOSTA

Definició.- Relacions entre proposicions dins de l'oració composta.- Juxtaposició.- Coordinació.- Subordinació.- Les conjuncions.

TEMA X: LES SUBORDINADES SUBSTANTIVES

Definició.- Funcions de les subordinades substantives.- Proposicions subjectives: definició, enllaços i col·locació.- Proposicions completives objectives: definició, enllaços i tipus.- Concordança temporal.- Estil directe i indirecte.

TEMA XI: LES SUBORDINADES ADJECTIVES

Definició.- Proposicions especificatives i explicatives.- Antecedent callat.- Pronoms relatius.- Adverbis relatius: ús i caracterització.- Proposicions relatives condicionals.

TEMA XII: LES SUBORDINADES ADVERBIALS

Definició i classificació de les proposicions subordinades adverbials.- Oracions comparatives i consecutives.- Oracions condicionals: tipus i concordança temporal.- Proposicions causals i concessives.

2a PART: Expressió escrita: el text

TEMA XIII: PRESSUPOSTOS DE L'EXPRESSIÓ ORAL-ESCRITA

Registre de l'interlocutor/locutor.- Correspondència entre l'argument semàntic i l'expressió del text.- Nivells de llenguatge i nivells de parla.- Expressió-comprensió.- La puntuació del text.

TEMA XIV: ANÀLISI DEL TEXT: JERARQUIA DE LES IDEES

Conceptualitzacions peculiars del text.- Argument de cada paràgraf: prelació d'arguments.- Relació entre els diferents arguments.- Argument principal.- Argument conclusiu del text.

TEMA V: SÍNTESI DEL TEXT

Justificació de l'anàlisi previ.- Suposicions, dades i conclusió.- La síntesi argumental com a conjunció dels elements principals del text.

TEMA XVI: ESTRUCTURA ARGUMENTAL COMPARADA

Relacions i oposicions conceptuals com a definició d'un fenomen.- Partició d'un fenomen per oposició a d'altres homògens.- Estructura interna i externa d'un fenomen per la relació textual tractada.

TEMA XVII: EL LÈXIC: SIGNIFICAT I RELACIONS SEMÀNTIQUES

Significat.- Sentit etimològic, general i especialitzat.- Translació de significat: metonímia i metàfora.- Relacions semàntiques: sinonímia, antonímia i polisèmia.

TEMA XVIII: NIVELLS DE LLENGUA I VOCABULARI

Vocabulari cult i popular.- Arcaïsmes, neologismes, cultismes i sigles.- Vocabulari especialitzat: tecnicismes.- Locucions expressives i modismes.- Termes i locucions dialectals.- Termes i locucions estrangeres.

TEMA XIX: SENTIT I ÚS DEL LÈXIC EN L'EXPRESSIÓ

Adequació lèxica en el text.- Imprecisió.- Selecció i col·locació de l'adjectiu.- Adequació del substantiu.- Termes de sentit genèric i el seu ús.- Selecció del verb a cada oració.- Ús dels verbs de sentit genèric.

B) BIBLIOGRAFIA

Gramàtica

ALONSO DEL RIO, J.: Gramática española. Giner, Madrid.

BELLO, A.: Gramática de la Lengua Castellana. Sopena. Buenos Aires.

GILI I GAYA, S.: Curso superior de Sintaxis. Bibliograf. Barcelona.

RAE, Esbozo para una nueva Gramática. Espasa Calpe, Madrid.

SECO, M.: Gramática esencial del español. Aguilar. Madrid.

Expressió

FERNANDEZ, C.: La comunicación escrita. Playor. Madrid.

MARTIN VIVALDI, G.: Curso de redacción. Paraninfo. Madrid.

Lèxic

Quaderns de treball (avaluables segons més endavant):
FERNANDEZ, G.: Vocabulario superior. Playor. Madrid.

NEGERS, G.: Vocabulario culto. Playor. Madrid.

Material instrumental:

CASARES, J.: Diccionario ideológico. Gili. Barcelona.

GILI I GAYA, S.: Diccionario general. Bibliograf. Barcelona.

GILI I GAYA, S.: Diccionario de sinónimos. Bibliograf. Barcelona.

MOLINER, M.: Diccionario del uso. Gredos. Madrid.

SECO, M.: Diccionario de dudas. Aguilar. Madrid.

DIVERSOS: Salvat 20, diccionario enciclopédico.

C) ORIENTACIÓ I AVALUACIÓ DEL CURS

Objectius: Revisió de l'estructura i elements expressius castellans en el marc de l'oració.- Estudi dels pressupostos del text i la seva lògica elemental.- Incorporació d'un volum lèxic d'unes 5.000 veus així com la de les seves relacions i operacions.

Procediment: Breu exposició teòrica dels epígrafs de cada tema.- Exercicis específics simultanis en els que s'apliquen els continguts de cada tema.

Els exercicis corresponents als quaderns de lèxic que es citen a la bibliografia, amb les següents característiques condicionants:

El model de les qüestions i els seus elements lèxics s'extrauran del corresponent quadern.- L'aprovat de l'exercici suposarà el domini del 85 per cent del lèxic avaluat o bé, que és el mateix, no superaran aquesta prova els alumnes que comentin més d'un 15 per cent d'errors a la prova.- La superació d'aquest exercici serà condició indispensable per a que, a la fi del curs, es pugui considerar aprovada aquesta assignatura.

Tot al llarg del curs, per les mostres d'exercicis personals quotidians presos a l'atzar d'entre els assistents.

Periòdicament, mitjançant exercicis parcials no eliminatòris a les èpoques i amb els continguts següents: A mitjan desembre, temes 1-6 del programa.- A principis de març, temes 7-12 del programa.- A la fi de maig, temes 13-16 del programa.

Exercici global del curs, a principis de juny, sobre els continguts i bibliografia del programa. D'aquest exercici-

ci en quedaran exclosos, a judici del professor, aquells alumnes d'avaluació suficient aconseguida per qualsevol dels altres procediments indicats.

A fi de dotar l'alumne d'un mètode d'incorporació i maneig del lèxic tecnològic, s'exigirà un treball individual les característiques i els procediments d'avaluació del qual seran precisats a principis de curs pel professor.

Planificació del curs

Els continguts d'aquesta assignatura, tal com s'especificuen en el programa, poden considerar-se en dos segments perfectament diferenciats: l'oració i el text. Des del nostre punt de vista ambdues unitats de l'expressió ens interessen per motivacions similars. Si entenem l'oració com un microtext o bé el text com una macrooració i situem la zona de transició entre aquestes dues unitats en l'anomenada oració complexa o oració composta, podem assenyalar que l'objecte d'aquest curs consisteix en establir amb claredat els elements, les relacions i la disposició estructural que les esmentades unitats manifesten, almenys superficialment, en l'expressió. Per tal d'aconseguir-ho s'utilitza un procediment analític-sintètic; així s'ha orientat el programa: definició, estructura aparent, elements i relacions de l'oració simple: unitat mínima abstracta d'expressió. Sobre aquesta base doncs, serà fàcil considerar l'oració composta com la coincidència expressiva de dues o més oracions simples que manifesten certa coherència o cohesió entre sí, generalment mitjançant determinats elements de relació. Sense sortir de l'oració podem situar-nos en el text: seqüència discursiva d'oracions simples o complexes -aquestes, a la vegada, analitzables en oracions simples, segons s'ha indicat-, la coherència de les quals es manifesta, o bé explícitament, pels procediments tradicionalment assenyalats en l'oració complexa, o bé implícitament, mitjançant correlacions extraoracionals de referència, de temps, etc.

Donats aquests elements i aquests objectius del curs, sembla natural considerar el seu desenvolupament escolar en tres segments, que corresponen a cadascuna de les àrees o temes citats. Però, tenint en compte la configuració acadèmica del calendari i el volum de cadascuna de les àrees del programa, podem proposar-nos ocupar el primer i el segon trimestre en l'estudi de l'oració simple i de l'oració complexa: els seus elements, relacions i estructura. El tercer trimestre l'ocuparíem en l'estudi del text: elements, estructura i alguns dels principis fonamentals de coherència que el defineixen com a unitat expressiva de la llengua.

Qualsevol dels àmbits citats del programa proposat es presentarà sempre, i el més breument possible, des d'una perspectiva teòrica estàndard de la llengua, amb el suport d'exercicis apropiats des dels quals es pugui accedir a la consideració de cada tema pel que fa als usos de l'expressió periodística pròpiament dita.

Paral·lelament al curs teòric, es dedicarà una gran consideració als quaderns d'exercicis de lèxic esmentats en

la bibliografia. S'estudiaran a classe els pressupostos i el plantejament dels diferents exercicis a fi que pugui fer-se'n la major i millor explotació possible. L'elaboració i l'afermament de cada exercici es deixaran, per motius de temps lectiu limitat, al treball personal de cada alumne. Ocuparem mitja hora setmanal a aquesta àrea del programa per a la matèria de la qual, s'insisteix, l'única via d'accés consisteix en l'esforç individual. Atès el context acadèmic del nostre curs su posem d'inestimable valor l'acreixement del cabal lèxic dels estudiants de la nostra Facultat.

En qualsevol cas, aquesta planificació general s'aplicarà amb els criteris més convenients pels diversos professors de l'assignatura a fi d'adaptar-la amb precisió a les possibles característiques de cada grup d'alumnes. Cada professor podrà posar major èmfasi en aquells aspectes del programa que, al seu judici, ho requereixin a fi d'aconseguir un millor profit de l'alumnat del seu curs.